

Näyttötutkinto osana ammatillisen koulutuksen järjestelmää

Mika Rahkonen

Kehityshanke 2012

Tamk/Taokk 10 Kuke

18.3.2012

Tiivistelmä

Kehityshankkeessa pohdin uusien omakohtaisten kokemusten kautta nykyistä aikuiskoulutusjärjestelmää. Toimin aikuisten opiskelijoiden opettajana ja huomasin ovatko nuoret ja aikuiset opiskelijat samalla viivalla? Nykyinen aikuiskoulutusjärjestelmä ei tuo mukanaan pelkkiä positiivisuuksia opiskeluun tai työelämään. Hyvä asia saattaa toisissa tilanteissa muuttua rasisitteeksi. Koulutusjärjestelmä ei ole ehkä pelkästään opiskelijan hyväksi vaan myös koululaitosta itseään varten.

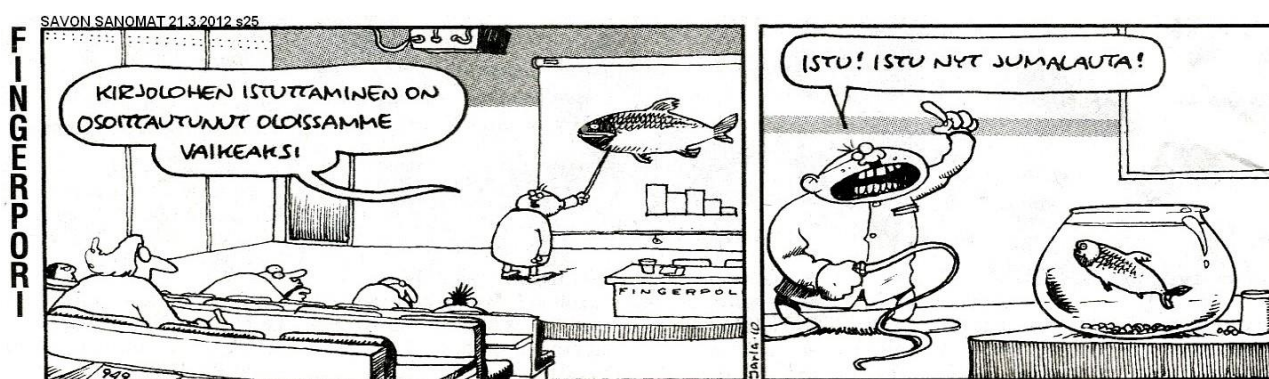
sisällysluettelo:

1. Tiivistelmä.....	2
2. Johdanto, näyttötutkinto osana ammatillisen koulutuksen järjestelmää.....	4
2.1 Ammatillinen peruskoulutus, määritelmä.....	4
2.2 Henkilökohtaistaminen.....	7
3. Toimenpiteet näyttötutkinnon aikana.....	8
3.1 tutkintosuorituksen arviointi.....	8
3.2 Näyttötutkintoaineiston arviointilomake ja arvioinnin yhteenvetoluettelo...9	9
3.3 Ammattitaidon osoittaminen.....	9
3.4 Ammattitaidon arviointi.....	9
4. Näyttötutkintojärjestelmän edut nykypäivän koululaitoksessa, pohdinta.....	10
4.1 Koulutuksen joustavuus.....	10
4.2 koulutuksen kesto.....	10
4.3 Edullista oppilaitokselle.....	10
4.4 Hyvä oppimistilaisuus.....	11
4.5 Pohja jatko-opinnoille ja mahdollisuus uusiin työtehtäviin.....	11
4.6 Oppilaitosten yhteistyö.....	11
5. Näyttötutkintojärjestelmän epäkohtia.....	11
5.1 Raha ratkaisee.....	12
5.2 Paljon uusia tutkintoja työmarkkinoille.....	12
5.3 Arvioinnin tasapuolisuus.....	12
5.4 Koululaitoksen vastuu.....	12
6. Lähteet.....	14

1. Johdanto

Näyttötutkinto osana ammatillisen koulutuksen järjestelmää

Kehityshankkeessa käsitellään näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta ja näyttötilaisuutta, niiden etuja ja haittoja. Verrokkina käytetään opetussuunnitelmaperusteista koulutusta. Oma kokemukseni näyttötutkinnoista ja ammatillisesta peruskoulutuksesta on peräisin kalatalouden ja kalabiologian alalta. Tarkastelen kehityshankkeessa omia, vielä vain vähäisen ennakkokäsityksen omaavia ajatuksia ja kokemuksia näyttötutkinnoista.

1.1. Ammatillinen peruskoulutus, määritelmä

Ammatillisella peruskoulutuksella tarkoitetaan tutkintoon johtavaa ammatillista koulutusta. Ammatillisessa peruskoulutuksessa suoritettavat tutkinnot ovat ammatillisia perustutkintoja, jotka perustuvat peruskoulun oppimäärään. Ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on, että opiskelijalla on tutkinnon suoritettuaan laaja-alainen alan perusammattitaito ja koulutusohjelman mukainen erityisosaaminen.

(http://www.stat.fi/meta/kas/ammatil_perusk.html)

Ammatillisen perustutkinnon voi suorittaa joko opetussuunnitelmaperusteisena (nuorten) tutkintona tai näyttötutkintona (aikuiset). Kaikkien perustutkintojen laajuus on 120 opintoviikkoa eli kolme vuotta. Näyttötutkintona suoritettaessa koulutus voi olla lyhyempikin, koska henkilön aikaisempi osaaminen otetaan huomioon. Näyttötutkinnon voi suorittaa ilman siihen valmistavaa koulutusta osoittamalla ammattitaidon saavuttamisen edellyttämät tiedot ja taidot näyttökokein.

(http://www.stat.fi/meta/kas/ammatil_perusk.html)

Näyttötutkinto on erityisesti aikuisille suunniteltu joustava tutkinnon suorittamistapa, jossa periaatteena on asiakaslähtöisyys. Näyttötutkinnoissa ammattitaito osoitetaan työelämässä riippumatta siitä, onko osaaminen kertynyt työkokemuksen, opintojen tai muun toiminnan kautta. Kaikki ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot voidaan suorittaa näyttötutkintona. (www.oph.fi)

Näyttötutkinto suoritetaan osoittamalla tutkinnon perusteissa edellytetty ammattitaito ensisijaisesti aidoissa työelämän tuotanto- ja palvelutilanteissa. Näyttötutkinnon suorittaja osallistuu usein valmistavaan koulutukseen, jonka avulla hankitaan tarvittavaa ammattitaitoa. Henkilö, jolla on jo riittävä ammattitaito voi suorittaa näyttötutkinnon tai sen osan osallistumatta koulutukseen. (www.oph.fi)

Ammatillisten tutkintojen tulee perustua työelämän osaamistarpeisiin ja tutkintojärjestelmän tulee muodostaa selkeä ja johdonmukaisen kokonaisuus, joka tukee koko tutkinnon suorittamista, opintojen joustavaa suorittamista ja elinikäistä oppimista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011: 37)

Tiedon ja taidon arvioinnissa opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa puhutaan ammattiosaamisen näytöstä ja valmentavassa koulutuksessa näyttötutkinnosta. Alla olevassa taulukossa esitetään yhtäläisyyksiä ja eroja näyttötutkinnon ja ammattiosaamisen näytön välillä.

Taulukko 1. Näyttötutkinnot vs. ammattiosaamisen näytöt

(<http://www.nayttotutkinnot.fi/ammattiosaamisen.htm>)

Toiminta ja termit	Näyttötutkinnot	Ammattiosaamisen näytöt
Tutkintotasot	Perustutkinto Ammattitutkinto Erikoisammattitutkinto	Ammattiosaamisen näytöt ovat yksi ammatillisen perustutkinnon arviointimenetelmä
Tutkinnon suorittamisen edellyttämän ammatillisen osaamisen hankkiminen	Osaaminen hankittu työelämässä ja suuri osa siitä voi olla hankittu muualla kuin tutkintoon valmistavassa koulutuksessa	Osaaminen rakentuu pääosin Opetussuunnitelmaperusteiseen koulutukseen. Muualla hankitun osaamisen tunnustaminen täytyy todentaa.
Tutkintojen järjestäminen	Koulutuksen/tutkintojen järjestäjät, joilla on voimassaoleva järjestämissopimus alan tutkintotoimikunnan kanssa	Toisen asteen ammatillisia perustutkintoja järjestävät ammattioppilaitokset
Näyttötutkintojen järjestämissuunnitelman hyväksyminen	OPH:n nimeämä tutkintotoimikunta hyväksyy ja antaa luvan järjestää sopimuksessa mainittuja näyttötutkintoja. (Toistaiseksi tai määräaikainen)	Oppilaitoskohtainen näyttösuunnitelma sisällytetään opetussuunnitelmaan, joka hyväksytetään koulutuksen järjestäjän asettamalla toimielimellä.
Tutkintotilaisuuksien (näyttöjen) järjestäminen	Järjestetään käyttäen näyttötutkintoaineistoja tai ne suunnitellaan tutkinnon järjestäjäkohtaisesti. Tutkintotilaisuudet järjestetään työelämän aidoissa työtilanteissa työpaikoilla tai simuloituissa oppilaitosnäytöissä.	OPH:n Kansallisten näyttöaineistojen avulla laaditaan opiskelijalle henkilökohtainen näyttösuunnitelma. Ammattiosaamisen näytöt annetaan joko työelämässä aidoissa työtehtävissä työssäoppimisen yhteydessä tai oppilaitoksessa
Tutkintosuoritusten	Kolmikanta + tutkinnon	Arvioinnin suorittaa

(ammattiosaamisen näyttöjen) arviointi	<p>suorittajan itsearviointi:</p> <p>Työnantajien edustaja Työntekijäpuolen edustaja Oppilaitoksen edustaja</p> <p>Suorittaja arvioi omaa osaamistaan</p> <p>Yhden arvioijan tulee olla näyttötutkintomestari</p>	<p>opettaja ja opiskelija itse sekä työelämän edustaja silloin, kun hän ollut seuraamassa näyttöjä (toimielimen päätöksen mukaisesti).</p> <p>Työpaikkaohjaaja on ennalta perehdytettävä opiskelijan ohjaukseen ja arviointiin, varsinkin, jos opettaja ei ole ammattiosaamisen näytön suorituksessa mukana</p>
Tutkinnon järjestäjän tai oppilaitoksen sekä opettajan tai kouluttajan rooli arvioinnissa	<p>Arviointi perustuu kolmikantaisuuteen (työnantaja-, työntekijä-, opettajajäsen) ja he yhdessä tekevät esityksen tutkinnon suorittajan näyttötutkinnon arvioinnista.</p> <p>Tutkintotoimikunta hyväksyy ja tunnustaa arvioinnin.</p>	<p>Arviointikeskustelu (ammattiosaamisen näytön arviointi), käydään näytön jälkeen joko välittömästi tai myöhemmin sovittuna aikana, jossa opettajalla on keskeinen rooli, koska hän vastaa ammattiosaamisen näytön arvioinnin dokumentoinnista. Opetuksesta vastaava opettaja tai opettajat päättävät opinto-kokonaisuuden kokonaisarviointista, jota ammattiosaamisen näyttö edustaa.</p>
Tutkintosuorituksen (näytön) kattavuus	<p>Tutkintotilaisuudessa osoitetaan ja arvioidaan koko ammatillinen osaaminen. Tutkintosuoritus voi sisältää työsuorituksen lisäksi tutkinnon suorittajan oman osaamisensa ja arvioinnin tueksi esittämiä luotettavia dokumentteja ammattitaidosta</p>	<p>Ammattiosaamisen näytöt ovat osa opiskelijan ammatillisen osaamisen arvioinnin kokonaisuutta. Päätötodistuksessa ammatillisen opintokokonaisuuden arvosana muodostuu näytön ja muun arvioinnin perusteella</p>
Arviointiasteikko	<p>Näyttötutkintona suoritettu perustutkinto arvioidaan käyttäen ammatillisen peruskoulutuksen arviointiasteikkoa 1-3.</p> <p>AT:n ja EAT:n arviointi asteikolla hyväksytty / hylätty</p>	<p>Arviointiasteikkona käytetään 1 – 3.</p>
Arvioinnin oikaisu	<p>Mikäli arviointi ei tyydytä tutkinnon suorittajaa, niin suorittaja pyytää oikaisua kirjallisesti toimikunnalta 14 vrk:n kuluessa toimikunnan päätöksestä tiedon saatuaan.</p> <p>Toimikunta voi velvoittaa suorittamaan uudelleenarvioinnin. Toimikunnan päätöksestä ei voi valittaa.</p>	<p>Arvioinnin oikaisumenettely on kaksivaiheinen:</p> <p>1) Arvioinnin oikaisua pyydetään rehtorilta ja arvioivalta opettajalta 14 vrk kuluessa arviointitiedon saamisesta</p> <p>2) Mikäli oikaisupäätös ei tyydytä opiskelijaa, niin oikaisua voi pyytää kirjallisesti toimielimeltä 14 vrk:n kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan</p>
Tutkintotodistuksen myöntää	<p>Tutkintotoimikunta.</p> <p>Todistuksen allekirjoittaa tutkintotoimikunnan edustaja</p>	<p>Koulutuksen järjestäjä</p> <p>Tutkintotodistus on kaksiosainen:</p>

	(puheenjohtaja) sekä tutkinnon järjestäjän virallinen edustaja	päättötodistus ja näyttötodistus. Näyttötodistuksen allekirjoittaa toimielimen puheenjohtaja
Jatko-opintokelpoisuus	Näyttötutkintona suoritettu perustutkinto (120 ov) tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden. Ammattitutkinto antaa kelpoisuuden vastaavan alan ammattikorkeakouluopintoihin. Erikoisammattitutkinto ei yksin tuota jatko-opintokelpoisuutta.	Opetussuunnitelma-perusteinen perustutkinto (120 ov) tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden

1.2. Henkilökohtaistaminen

Henkilökohtaistaminen ja sen onnistuminen on avain koko näyttötutkintojärjestelmässä. Opiskelijan ja oppilaitoksen molempien etu on, että henkilökohtaistaminen tehdään kunnolla. Henkilökohtaistaminen tarkoittaa näyttötutkintojärjestelmässä tutkinnon suorittajan ja opiskelijan ohjauksen, neuvonnan, opetuksen ja tukitoimien suunnittelua ja toteutusta. Henkilökohtaistaminen tehdään kolmessa vaiheessa seuraavasti:

Hakeutumisvaiheessa selvitetään:

- hakijan lähtötilanne, suoritettava tutkinto tai sen osa, koulutustarpeet ja -toiveet.
- hakijan aikaisemmin osoittama osaaminen
- hakijan aikaisemmin saavuttama osaaminen ja ohjataan tarvittaessa suoraan tutkintotilaisuuteen
- ohjauksen ja tukitoimien tarve

Tutkinnon suoritusvaiheessa:

- päätetään aikaisemmin osoitetun osaamisen tunnustamisesta
- suunnitellaan tutkinnon suorittajan kanssa tutkintosuoritusten järjestelyt
- neuvotaan ja ohjataan tutkinnon suorittajaa tutkintosuoritusten suunnittelussa
- otetaan huomioon tutkinnon suorittajan erityistarpeet

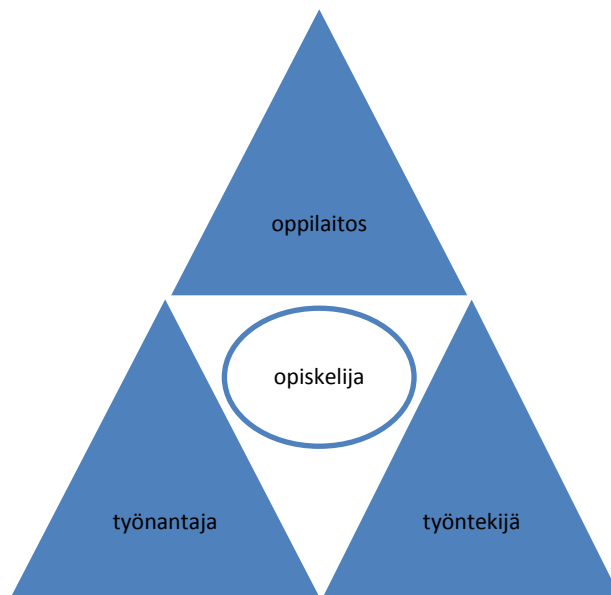
Tarvittavan ammattitaidon hankkimisvaiheessa:

- tarjotaan opiskelijalle parhaiten soveltuvia koulutusmuotoja, opetusmenetelmiä, oppimisympäristöjä ja -järjestelyjä
- ohjataan opiskelijaa joustavien henkilökohtaisten oppimispolkujen suunnittelussa
- neuvotaan ja ohjataan opiskelijaa myös muiden asiantuntijoiden tarjoamiin tukipalveluihin

2. TOIMENPITEET NÄYTTÖTILAISUUDEN AIKANA

2.1. Tutkintosuorituksen arviointi

- Suorittajan opastus ja arviointi
- Kolmikanta arvioinnissa:
 - Kolmikannan muodostavat työnantajien, oppilaitosten ja työntekijöiden edustajat.
 - tutkintotoimikunta antaa tarkemmat ohjeet kolmikannasta tutkintosuorituksen arvioinnissa

Kuva 1. Näyttötilaisuuden kolmikanta-arviointi. Neljäs arviointiperuste on opiskelijan itse arviointi.

Kuva 2. Kalavedenhoidon näyttötilaisuus. Näytön suorittajat tekevät koekalastusta nordic-yleiskatsausverkoilla.

2.2. Näyttötutkintoaineiston arviointilomake ja arvioinnin yhteenvetoluettelo

- aineistokohtaiseen arviointilomakkeeseen kirjataan tutkintosuorituksen arvioinnit perusteluineen ja arvioijat allekirjoittavat lomakkeen.
- Tutkinnon järjestäjä kirjaa suorittajakohtaisesti tutkintosuoritukset yhteenvetoluetteloon. Jokaisella ammattialalla on tutkintotoimikunnan erikseen antamat ohjeistukset.

2.3. Ammattitaidon osoittaminen

Näyttötutkinnot suoritetaan osoittamalla tutkinnon perusteissa edellytetty ammattitaito ensisijaisesti työelämän aidoissa tuotanto- ja palvelutilanteissa eli tutkintotilaisuuksissa. Tutkinto suoritetaan yleensä tutkinnon osa kerrallaan, elleivät eri osat tue toisiaan. Esimerkiksi kalatalouden perustutkinnossa kalastus ja vesillä liikkuminen kulkevat käsi kädessä jolloin on järkevää tehdä näytöt samalla kerralla. Tutkintosuoritus voi olla tiettyä ajankohtana tapahtuva tai pidemmälle aikavälille ajoittuva suoritus. Työssä oppimispaikassa oppimisen arviointi voi ja on yleensä jatkuvaa, joka laitetaan paperille näyttötilanteessa. Opiskelijan onnistuminen jakautuu pitkälle aikavälille. Se on hyvä, koska toiset opiskelijat eivät välttämättä pysty parhaimpaansa itse näyttötilaisuudessa.

2.4. Ammattitaidon arviointi

Arviointi perustuu aina tutkinnon perusteissa määriteltyihin ammattitaitovaatimuksiin ja arviointikriteereihin, joihin tutkintosuoritusta verrataan. Arvioinnissa voi käyttää ja käytetäänkin monipuolisesti erilaisia menetelmiä, kuten havainnointia, haastatteluja, kyselyjä, ryhmä- ja itse arviointia.

Ammattitaitoa arvioivat työnantajan, työntekijän sekä opetusalan edustajat. Tutkinnon suorittajakin arvioi omaa osaamistaan. Näytön suorittamisen jälkeen käydään arviointikeskustelu, johon osallistuvat tutkinnon suorittaja ja arvioijat. Arvioijat esittävät tutkintotoimikunnalle suorituksen hyväksymistä tai hylkäämistä. Perustutkinnoissa suoritus arvostellaan arvosanoin 1-3. Lopullisen päätöksen ja vahvistuksen arvioinnista tekee tutkintotoimikunta.

Konstruktiiivinen oppimisenäkemyks näyttötutkintojen taustalla näkyy myös siinä, että aikuisopinnoissa opintojen henkilökohtaistamisen merkitys on voimakkaasti korostunut, joka näkyy henkilökohtaisten näyttösuunnitelmien (Hensu) ja henkilökohtaisten opiskeluohjelmien (Hops) aseman korostumisena näyttötutkinnoissa. (Salo, 2004: 28)

3. Näyttötutkintojärjestelmän edut nykypäivän koululaitoksessa, pohdinta

3.1. Koulutuksen joustavuus

Koulutuksessa ei ole varsinaista opetussuunnitelmaa, vaan jokainen koulutuksen järjestäjä voi tehdä sen mukaisen koulutuksen, minkä opiskelija tarvitsee. Kuitenkin opetushallitus (OPH) määrittelee tutkinnon perusteet, jotka opiskelijan täytyy näytössä osata. Vastaavasti näytön järjestäjän täytyy osaamisen osoittamistilaisuudessa eli näytössä ottaa huomioon samat OPH:n määräämät asiat.

Näyttöperusteinen koulutus ei valikoi opiskelijoita. Valmistavaan koulutukseen ja näyttöön voi halutessaan osallistua näillä opiskelijamäärillä lähes kuka tahansa. Yleensä koulutukseen hakeutuva opiskelija on ollut alalla töissä ja hänellä on jo olemassa ennalta hankittu ammattitaito, muttei tutkintoa. Tällöin valmistavalla koulutuksella täydennetään opiskelijan taitoja näyttöä varten. Henkilökohtaistamisella (henkilökohtainen opintosuunnitelma, hops) voidaan oikeasti ottaa huomioon opiskelijan lähtötiedot ja taidot. Koulutusta voidaan järjestää myös etäopiskeluna ja opiskelijan työssäkäynnin aikana. Henkilökohtaistamisella voi tehdä monenlaisia erilaisia opiskelupolkuja.

3.2. koulutuksen kesto

Virallista kestoja ei ole määritetty, vaan koulutuksen pituus riippuu opiskelijoiden lähtötasosta ja näyttötilaisuuksien järjestämisen mahdollisuuksista. Kuitenkin kokemus on osoittanut että koulutuksen pituus tutkinnosta riippuen on noin 2 vuotta. Viimeisin näyttötutkintoperusteinen kalatalouden perustutkinto kesti Rautalammin 2,5 vuotta, mutta opiskelijat olivat valtaosan ajasta töissä, vain talvisin opiskeltiin n. viiden kuukauden ajan. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa opintojen kesto on määritetty 120 opintoviikkoon, joka vastaa noin 3 vuotta koulutusta. Siinä viimeinen vuosi on pääasiassa työssä oppimista.

3.3. Edullista oppilaitokselle

Valmistava koulutus on oppilaitoksille usein kevyempi järjestää kuin opetussuunnitelma perusteinen. Tästä syystä se tulee talousvaikeuksien kanssa painiville oppilaitoksille edullisemmaksi kuin opetussuunnitelmaperusteinen. Rautalammin aikuisten kanssa järjestettiin 2-3 päivän intensiivinen koulutusjakso tutkinnon osittain, jonka jälkeen opiskelijat jatkoivat itseopiskelulla ja etätehtävillä ennen näyttöä. Tällä hetkellä koulutusvarojen niukkuuden vuoksi kehitys näyttää olevan siihen suuntaan, että ohjatun opetuksen määrää vähennetään edelleen ja itsenäisen työskentelyn osuus kasvaa (Tuominiemi, 2011: 13).

Opiskelijamäärät ovat pienentyneet ikäluokkien pienenemisen vuoksi. Koulutusta voi tehdä myös pienemmillä ryhmillä eli koulutuslaitos pyrkii reagoimaan ympäristössä tapahtuvaan muutokseen tällä keinolla.

Kuitenkin ohjauksen resursointi tulee myös olemaan haaste, sillä esimerkiksi koko oppilaitoksen henkilöstön työn sisältöä on tarkasteltava uudelleen. Päätöksiä tulee tehdä ohjauksen sisällöistä, siihen käytettävästä ajasta, ajankohdista sekä rahoituksesta. Uuden ohjauksen toimintakulttuurin kehittäminen

edellyttää henkilöstön kouluttautumista ja sitoutumista. Ohjauksen tulee olla oikea-aikaista, jotta ongelmatilanteisiin osataan puuttua varhain. (Karjalainen, 2005: 24)

3.4. Hyvä oppimistilaisuus

Näyttötutkintotilaisuus on tehokas oppimistilanne. Kolmikanta-arvioinnissa ei pelkästään opettaja tuo näkemystä asioihin vaan myös työnantaja ja työntekijä tuovat heille kehittyneen ammattitaitonsa tilanteeseen. Näyttökokelas saa näin näytön ja palautteen aikana arvokasta tietoa käytännön toimista kentältä. Näyttötalaisuudessa opiskelija joutuu monipuolisesti erilaisiin tilanteisiin, jossa kykyjä testataan. Tutkinto suoritusten arvioijien riittävästä koulutuksesta huolehditaan ja koulutusta kehitetään. Ammattitaito osoitetaan työpaikoilla aina, kun se on mahdollista. Ammattitaidon arvioinnin riippumattomuus ammattitaidon hankkimisesta tulee varmistaa tutkintotilaisuuksia suunniteltaessa ja toteutettaessa (opetus- ja kulttuuriministeriö, 2011: 37).

3.5. Pohja jatko-opinnoille ja mahdollisuus uusiin työtehtäviin

Näyttötutkintona suoritettu ammatillinen perustutkinto, ammatti- tai erikoisammattitutkinto antaa kelpoisuuden korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin ja yleisen kelpoisuuden ammattikorkeakouluopintoihin. Rautalammin opiskelijoista joillakin on ajatus vielä jatkaa opintoja. Osa myös arveli voivansa koittaa ammattiaan vastaavaa työtä jossain muualla.

3.6. Oppilaitosten yhteistyö

Henkilökohtaistamisen ansiosta opiskelijalla on mahdollisuus hakea oppia muilta oppilaitoksilta tai koulutuksen järjestäjiltä. Samoin myös oppilaitos voi tarkastaa muiden laitosten tarjonnan. Tämä auttaa oppilaitoksia verkostoitumaan ja samalla pienien ryhmien aiheuttama kustannuspaine pystytään jakamaan tasaisemmin. Eli mahdollisuus suunnitella koulutus vapaasti edesauttaa eri oppilaitosten yhteistyötä ja verkostoitumista. Rautalammin koulutuksen kohdalla kun välimatka pääpaikasta Savonlinnasta ”sivutoimipisteeseen” Rautalammille oli 200 km, käytimme mm. ensiapukoulutuksissa muuta oppilaitosta. Lisäksi muutamina päivinä kävi joitain vieraita luennoitsijoita pitämässä koulutusta.

Näyttötutkintojärjestelmä rakennettiin kolmen periaatteen varaan, jotka olivat työelämän ja opetusalan tiivis yhteistyö, tutkintojen ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomuus sekä ammattitaidon osoittaminen näytöillä. (Salo 2004: 36)

4. Näyttötutkintojärjestelmän epäkohtia

4.1 Raha ratkaisee

Oppilaitos saa jokaisesta opiskelijasta tietyn korvauksen. Näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen rahoitusta kehitetään siten, että rahoitus ei kannusta opetuksen järjestämiseen silloin kun opiskelijalla jo on tutkinnon suorittamisen edellyttämä osaaminen (opetus- ja kulttuuriministeriö, 2011: 37).

Näyttötutkintoperusteista koulutusta käyvät luetaan ns. normi opiskelijoiksi, jotka ovat oppilaitoksen mittapuun mukaan taloudellisesti arvokkaita oppilaita. Näyttötutkintojärjestelmän ansiosta oppilaitos voi suunnitella ja tehdä juuri ja juuri OPH:n kriteetit täyttävän koulutuksen. Opetukseen käytetään mahdollisimman vähän aikaa kustannussyistä. Oppilaitokset alkavat kulkea ns. rimaa hipomalla, jolloin koulutuksen järjestelyssä otetaan huomioon vain opetushallitus. Opiskelija on oppilaitoksille tällä hetkellä vain tuotannontekijä, eikä koululla ole muita intressejä opiskelijaa kohtaan. Esimerkiksi saako opiskelija sellaisen koulutuksen että sillä pärjää työmarkkinoilla.

4.2. Paljon uusia tutkintoja työmarkkinoille

Työmarkkinat kaipaavat ammattitaitoista väkeä. Tutkinnot saattavat kuitenkin kokea paikallisesti inflaation kun kaikki ammattitaitoiset ihmiset, joilla ei ole tutkintoa, alkavat suorittamaan tutkintoja. Esimerkiksi Rautalammilla laitospäälliköt ovat suorittaneet aikanaan 20-30 vuotta sitten kalatalouden perustutkinnon ja olivat pitkään ainoita tutkinnon omaavia henkilöitä laitosalueella. Nyt sinne tuli 8 uutta kalatalouden perustutkinnon suorittanutta ihmistä iältään 30-55 vuotta. Voidaan kysyä saavuttavatko opiskelijat tutkintotodistuksen lisäksi muuta konkreettista hyötyä työpaikalla, muuttuuko heidän palkka, työnkuva tms.? Haastattelin opiskelijoita koulutuksen aikana ja suurin osa arveli kaiken pysyvän ennallaan! Työnantajapuoli taasen pelkäsi koulutetun henkilöstön siirtyvän muualle hommiin.

4.3. arvioinnin tasapuolisuus

Näyttötutkintotilaisuus kolmikanta-arvioineen on hyvä oppimistilaisuus mutta ainakin ammattitutkinto- ja erikoisammattitutkinto arviointitilaisuuksiin on hankala löytää kaikkien tahojen silmissä riittävän ammattitaitoista väkeä arvioijiksi. Arvioijien on oltava riittävän koulutettuja ja omata työkokemuksista ja ammattitaitoa riittävästi, jotta he olisivat kelvollisia arvioimaan muita. Jokainen kelvollinen arvioija ei halua lähteä arvioimaan muita.

Arvioinnin tasapuolisuus maantieteellisesti katsottuna sekä nuorten koulutuksessa ja aikuiskoulutuksen välillä on myös tarkastelua vaativa asia. Olen kuullut esitettävän arveluja että aikuiset saavat tutkintonsa näyttötutkintona heppoisemmin perusteiden kuin nuorisoasteen koulutuksessa. Nähtäväksi jää onko arveluille perusteita?

Näyttötutkintojärjestelmän laadunhallintaa vahvistetaan osana ammatillisen koulutuksen laadunhallinnan kokonaisuutta. Ammattitaidon laadunvarmistuksen luotettavuutta lisätään arvioinnin dokumentointiaineiston alakohtaisesti keskitetyillä tuottamisella. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011: 37)

4.4 Koululaitoksen vastuu

Oppilaitosten kuuluisi hieman ottaa vastuuta koulutettavista eikä tuijottaa pelkästään saatavaan korvaukseen. Ilman ikärasismia voidaan esittää kysymys, antaako näyttötutkintona suoritettava

perustutkinto työhön pääsemisen, työssä pysymisen tai jatko-opiskelujen kannalta lisähyötyä 55-vuotiaalle? Itsensä kouluttaminen ja sivistäminen on aina hieno asia, mutta koulun vastuulle jää hienovaraisesti kysyä opiskelun motiivia haastattelutilanteessa eikä tuijottaa ainoastaan opiskelijamäärää.

Näyttötutkintojärjestelmä luo oppilaitoksille tilaisuuden kerätä hyödyn siitä työstä jonka elämäkokemus, työpaikka ja työssä oppiminen on pitkänajan kuluessa kehittänyt. Oppilaitoksen tarvitsee vain tuoda itsensä esille oikeassa paikassa riittävällä volyymillä ja saada ihmiset opiskelijoikseen. Onko näyttötutkintoperusteinen koulutus hätähuuto koko koulutuslaitokselta pienenevien ikäluokkien takia? Siitä seuraa toinen kysymys: toimiiko koululaitos ylläpitääkseen itseään vai onko tarkoitus antaa valmistuneella mahdollisuus hyvään koulutukseen ja työllistyä? Eli mikä on kortistoon koulutettavien sopiva määrä vai onko sellaista olemassakaan?

Tällä hetkellä aikuiskoulutus on tarjontapainotteista, eikä aikuisten valittavana oleva koulutusorganisaatioiden tarjonta välttämättä ei aina vastaa yksilöiden tarpeisiin. Aikuiskoulutustarpeeseen vaikuttaa yksilön koko aiempi koulutus, työ ja elämänura, minkä takia yksilöiden tarpeet eroavat huomattavasti toisistaan. Haasteena on kehittää järjestelmää kysyntäpainotteiseksi, jossa kansalaisten koulutuskysyntä voisi aiempaa kohdennetummin vaikuttaa koulutuksen sisältöihin ja tavoitteisiin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2011: 36)

Lähteet:

Fingerpori. Savon Sanomat 21.3.2013

http://www.stat.fi/meta/kas/ammatil_perusk.html

<http://www.nayttotutkinnot.fi/ammattiosaamisen.htm>

Karjalainen, Salli 2005. Kehityshanke. Ohjaus näyttötutkinnon suunnitteluvaiheessa. Jyväskylän yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta

Opetushallitus (http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/nayttotutkinnot)

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011: Koulutus ja tutkimus, kehittämissuunnitelma 2011-2016

Salo, Jarmo 2004. Näyttötutkintojen kehittämiskoulutuksen vaikuttavuus Pohjois-Suomessa, Tampereen Yliopistopaino Oy, Tampere 2004

Tuominiemi, Hilikka 2011. Pro-Gradu, Elintarvikebiotekniikan osa-alueiden opetuksen sisällön kartoitus ja toteutus. Itä-Suomen Yliopisto, Biotieteiden laitos

